

Nieft kognitive Fäegkeete brauch de gudden Erzéier a sengem Bagage awer och eethesch, sozial, emotional, motivational a verhalensbezunne Kompetenzen. Dat muss ee sech uneegnen a léiert een definitiv net bannent engem Joer. Dofir, wannech-gelif, dëse Beruff net bradéieren. Et steet ze vill um Spill!

Dass d'Qualitéit vum Personal en ausschlaggebende Facteur ass, an dass d'Zäit, déi d'Elteren zesumme mat hire Kanner verbréngen, weesentlech zur Entwécklung vum Kand bäidroen, abee, zu dëser Konkusioun kommen ech och a mengem Rapport, deen ech fir de Conseil de l'Europe gemaach hunn: „Intérêt supérieur de l'enfant et politiques pour assurer l'équilibre entre vie privée et professionnelle“.

An dësem Rapport hunn ech gekuckt, wat an deenen eenzele Länner an deem Kontext ugebuede gëtt a puncto Congé parental, flexibel Aarbechtszäiten, Begleedung vun den Elteren, déi verschidde Modes de garde, an deenen d'Virdeeler, awer och d'Lacunnen ze fanne sinn. Ech ginn elo net op de Rapport weider an, mee ech wëll awer drop verweisen, dass aus de Recommandatioune kloer ervirgeet, dass d'Conciliation vie professionnelle/vie familiale nimmools därëf op d'Käschte vum Bien-être vum Kand goen.

De wichtigsten Appell besteet doranner, dass d'Enjeun, wéi de Kolleg Serge Wilmes et och gesot huet, d'« Politique des 1.000 premiers jours », sou wéi se elo a Frankräich als Prioritéit vum Président Macron an als Pakt fir d'Enfance deklariéiert gouf, vum Comité des ministres soll an déi nächst „Stratégie relative aux droits de l'enfant et dans les travaux innovants sur les racines de la pauvreté“ integréiert ginn.

D'Länner hirersäits ginn derzou opgeruff, d'Servicer fir d'Santé mentale vun de Kanner a Jonken ze stäerken, rigoureux op d'Qualitéit am Accueil vun de Kanner ze setzen, gratis Informatiounen fir d'Elteren unzebidden, d'Monoparentaux ganz besonnesch ze ënnerstëtzen, d'Roll vun de Grousselteren net ze ënnerschätzen, de Risiko vum iwwerméissegem Notze vun Ecranen an Tablets richteg anzeschätzen - dorobber kommen ech nach ze schwätzen - an en permanence d'Familljepoliticken ze evaluéieren an ze reviséieren.

Dëse Rapport mat senger Recommandatiounen a senger Resolutioun ass déi lescht Woch zu Roum à l'unanimité ugeholl ginn.

■ **Une voix.**- Très bien!

■ **Mme Françoise Hetto-Gaasch (CSV).**- Den Dréi-an Aangelpunkt vun dem Bien-être vu Kanner sinn d'Famill, d'Schoul an d'Maison relais. De Bien-être vun de Kanner a Jonken ass ganz enk verlinkt mam Bien-être vun den Enseignanten, den Educateuren an den Elteren. Wann et hinnen net gutt geet, da kënnen si hirer Aufgab och net gerecht ginn.

Éischtens: d'Enseignanten an d'Erzéier, déi selwer Suerge hunn. Enseignanten an Erzéier, déi einfach debordéiert si vun allen Ufuerderungen, déi u si gestallt ginn. Och si brauche Réckendeckung. Och si brauchen eng Ulaflap, wou se gehollef kréien, wou se gestärkt ginn. An d'Fro stellt sech och, ob hir Ausbildung deem gerecht gëtt, wat haut vun hinne gefuerdert gëtt.

Zweetens: d'Elteren, déi mat hirer Eltereroll dacks iwwerfuert sinn an Ënnerstëtzung vu bausse brauchen. Ech verweisen do op der CSV hire Walprogramm, wou mer drastoen haten, dass d'Maison-relais sollte reegelrecht Familljenzentre ginn, wou d'Eltere sech kënnen Hëllef siche goen a sech mat Fachleit austauschen.

Elteren, déi zum Deel aus aneren, patriarchalesche Kulturkreesser kommen a mussen léieren ze akzeptéieren, dass hir Kanner et vläicht méi wäit kënnen bréngen wéi si selwer, ouni dass si als Eltere sech dofir mussen schummen. Elteren, déi finanziell Suerge hunn, d'Aarbecht verluer hunn, Alkohol- oder Drogenproblemer hunn. Elteren, déi awer och net eens ginn an eisem System, déi aus anere Länner kommen an net verstinn, dass wann een aus engem waarme Land op Lëtzebuerg kënnt, zum Beispill muss lëften. Dass et hei zu Lëtzebuerg wichteg ass, säi Kand an d'Schoul ze schécken.

Ech kéint lech do eng ganz Geschicht driwwer verzielen. Mee déi Zäit hu mer net. Elteren, déi déi vill Informatiounen, déi se kréien, iwwerhaupt emol net verstinn an dofir an hirem Doheim konkret Ënnerstëtzung vu Professionelle sur place brauchen.

Wa si also alleguer hirer Roll net kënnen gerecht ginn, da repercutéiert sech dat natierlech ganz kloer op d'Kand. Dofir ass et weesentlech, dass mer souwuel fir d'Eltere wéi awer och fir d'Enseignanten an d'Erzéier Ulaflazen hunn, déi si ënnerstëtzen. Ganz onbürokratesch, onkomplizéiert an esou séier wéi méiglech.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, wéi seet d'Directrice vun der Unicef? Mir mussen alleguer zesummen handelen, fir d'mental Gesondheet haart unzeschwätzen - « briser le silence autour de la santé mentale ». Mir mussen d'Elteren ënnerstëtzen a mir mussen an de Schoulen e richteg

Vertrausklima schafen. Wa mir d'Aen zoumaache virun der mentaler Gesondheet vun de Kanner, da setze mer hir Capacitéit fir ze léieren, fir ze schaffen, Relatiounen opzebaue ferm op d'Spill.

Wa mir d'Aen zoumaache virun der mentaler Gesondheet vun den Elteren, den Enseignanten an den Erzéier, da privéiere mer si vun der Ënnerstëtzung, déi si blutnéideg hunn, fir sech an hirer jeeeweileger Aufgab ëm d'Kanner ze bekëmmern.

An da kommen ech, dréttens, zu de Kanner selwer. Vill Kanner kapituléiere virun deem ganze Schoulprogramm, deen se mussen bewältegen an iwwert dee mer schonn als CSV méi wéi eemol gesot hunn, dass mer eise System mat sengen Inhalter mussen op de Leescht huelen an un eis Zäit adaptéieren, Plaz maache fir nei Kompetenzen, déi d'Kand soll léieren: sozial Kompetenzen, Respekt, Deseskalatiounstechniken - alles Kompetenzen, déi vläicht hautdesdaags méi wichteg si wéi e Passé simple oder e Subjonctif plus-que-parfait.

De Lockdown, Homeschooling hu ganz kloer gewisen, dass et fir d'Kanner immens wichteg ass, mat de Kolleegen zesummen an d'Schoul ze goen. Nieft deem reellen Enseignement ass et nämlech och weesentlech, de soziale Kontakt oprechtzeerhalen, richteg vis-à-vis vun engem ze setzen, an der realer Welt ze schnëssen an net just en Austausch iwwer den Ecran ze hunn.

All Kand kënnt awer och mat sengem perséinleche Bagage vun doheim an d'Schoul a muss domadder eens ginn. Jee nodeem, wéi d'Familljesituatioun ass a wéi iwwerfuert seng Eltere sinn, huet d'Kand méi e schwéiere Pak ze droen. E Pak, deen et wierklech dacks ganz eleng muss schleefen. An hei muss ugesat ginn. Et mussen Ulaflaze geschaaft ginn, wou d'Kand sech vertrauensvoll kann hiwenden an Hëllef sichen.

Hei kënnt dem Enseignant eng ganz, ganz wichteg Roll zou - eng verantwortungsvoll Aufgab, bei där een awer selwer och muss staark sinn, fir déi ze bewältegen -, awer och allen Erzéier, mat deenen d'Kand am Laf vum Dag zesummekënnt. Si alleguer spillen eng Schlësselroll an der Entwécklung vum Kand, wa si him wëllen hëllefen, net ënner senger schwéierer Laascht anzubriechen.

Mobbing an de Schoulen, zum Beispill, ass ëmmer erëm en Thema. An hei ass besonnesch den Enseignant, den Educateur gefuerdert, deen dat muss erkennen an och da soll intervenéieren.

Dir gesitt, hei gëtt ganz vill vun deenen eenzelen Acteuren erwaart: vum Enseignant, vum Educateur, awer och vum Kand selwer.

3. Dépôt d'une proposition de loi par Mme Françoise Hetto-Gaasch

An dofir si mir als CSV der Meenung, dass mer am Fundamental, gradewéi mer et an de Lycéëen hunn, e SPOS brauchen. Also e SePAS, dee sou wéi de Pompjee direkt intervenéiert, wann et brennt an net eréischt, wann alles bis ofgebrannt ass. An deem Sënn iwwerrechen ech och hei eng Proposition de loi, an där mer genee dat fuerderen.

■ **Plusieurs voix.**- Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Madamm Hetto.

Exposé

■ **Mme Françoise Hetto-Gaasch (CSV), auteure.**- Ech ginn och kuerz op d'Proposition an. Wourëms geet et? Ma, mir wëssen alleguer, dass d'Kanner haut ganz dacks mat komplexe Problemer konfrontéiert sinn: d'Scheedung vun den Elteren, Migration, Placement, Krankheet, Trauma-Erlebenser. Vill vun hinne sinn och Zeie vun haislecher Gewalt, hu psychesch Problemer. Et si Kanner, déi verno-léisseg ginn, entweder physesch oder och psychesch - alles enorm Suerge, déi d'Kanner eleng net gemeeschert kréien.

Si kommen, wéi ech dat elo grad beschriwwen hunn, mat dësem Bagage vu grousser Belaaschtung an d'Schoul a sollen dann, wannech-gelif, do fonctionéieren. Engersäits gi se quasi erdréckt vun deene Problemer, déi se mussen mat sech erëmshleefen, an anerersäits muss se awer gläichzäitig den Erwaardungsdruck vun der Schoul méeschteren.

D'Schoul huet haut als Missioun net méi just eng reng Wëssensvermittlung, mee huet och eng Verantwortung, wat d'Wuelbefanne vum Kand ubelaangt. Et ass un der Schoul, d'Kanner ze begleeten, ze ënnerstëtzen, fir dass si et packen, déi richteg Choixen ze maachen. Choixen, déi dacks Repercussiounen op hiert ganz Liewen hunn. Et geet deemno drëms, d'Kanner esou ze stäerken an ze leeden, dass si kënnen hir sozial Kompetenzen, hir emotional Kompetenzen, hiert Wëssen an hiert Verhalten esou entfalten, dass se déi néideg Resilienz entwéckelen, fir am spéidere Liewe staark jonk Mënschen ze ginn.

Duerfir mussen d'Kanner genee do Hëllef ugebuede kréien, wou se vill Zäit verbréngen an dat ass an der Schoul. Geneesou wéi an de Lycéë froe mir als CSV e Service psycho-social et d'accompagnement scolaires fir de Fundamental. Eng Plaz, wou d'Kan-

ner kënnen psychologesch Berodung an therapeutesch Begleedung kréien, jee no Besoin. An och d'Léierpersonal ka sech hei berode loosser, wann et a sengem Alldag u seng Grenze stéisst.

Geneesou soll dëse Service mat den Elteren zesummeschaffen, wa si mat an de Prozess ronderëm hiert Kand sollen agebonne ginn. Mir als CSV sinn der Meenung, dass dëse Service an der École fondamentale ...

(Interruption)

... muss esou séier et geet op d'Bee gestallt ginn, fir de Kanner déi Ënnerstëtzung ze ginn, déi se dréngend brauchen. An zwar zu deem Moment, an deem se se brauchen.

An ech denken, eis Proposition de loi misst am Fong geholl och vun der LSAP matgedroe ginn, well ech erënnere mech drun, dass d'Madamm Francine Closener - si ass zwar elo grad net heibannen - an engem Radiosinterview ganz kloer gesot huet, ech ginn hei hir Wieder erëm, e Psycholog an enger Schoul wier kee Luxus. Och an der Grondschoul misst esou een op d'mannst deelweis present sinn.

7921 - Proposition de loi portant modification de la loi du 6 février 2009 portant organisation de l'enseignement fondamental

4. Interpellation de M. Serge Wilmes au sujet du bien-être chez les enfants (suite)

Débat (suite)

Da kommen ech bei déi Jugendlech. Laut engem ganz rezente Rapport vun der Unicef, dee sech mam mentale Wuelbefanne vun de Jonken tëschent 10 an 19 Joer beschäftegt, steet, dass hei zu Lëtzebuerg 16,5 %, dat ass ee vu sechs, an dëser Alterskategorie mental onstabil sinn; liicht e bësse méi Meedercher wéi Jongen. Dat ass enorm! An dat soll eis och ze denke ginn. Angschtzoustänn, Depressiounen, Suicidedanke bis hin zu Suicide. Mir brauchen eng Ursaachefuerschung, fir kënnen adequat ze reagéieren.

Ech hat déi grouss Chance, mat enger ganzer Partie jonke Leit zu dësem Sujet ze diskutéieren. An ech muss lech éierlech soen, dass hir Temoignagé mech zudéifst beréiert hunn. An ech wëll lech dat hei erëmginn, wat se mer matgedeelt hunn. Quasi alleguer hu se de Wonsch geäussert, dass si sech an de Schoule Vertrauenspersounen wënschen, un déi se sech wende kënnen, wann et hinnen net gutt geet.

An dat sinn net nëmmen eleng d'SePASen. Si wënsche sech och Regenten, Profen déi Verständnis fir si hunn, hinnen nolauschten a sech fir si interesséieren. Net all Enseignant huet eng deementsprechend Ausbildung oder bréngt och vläicht dat richteg Gespür mat. Duerfir vläicht hei e klengen Appell, dëst an de Formatiounen, an de Formationcontinuen matanzubauen, fir dass si als wichteg Bezugspersonen och mat der néideger Sensibilitéit kënnen reagéieren. Vläicht sinn d'Enseignante sech och net ëmmer bewosst, wéi eng wichteg Roll si ze spillen hunn an dass hiren Apport muss iwwert d'reng Wëssensvermittlung erausgoen.

Déi Jonk wënsche sech awer och Suergekëschten, wou och déi sech kënnen matdeelen, déi net direkt e perséinlecht Gespréich sichen, mee vläicht just e Rot, eng Adress, wou se weidergeholfen kréien.

An dësem Austausch, deen ech mat deene jonke Leit hat, gouf och op d'Wichtigkeet vun de Jugendhaiser higewisen, an deene vill Jonker net just mat de Kolleegen kënnen flott Mëtteger verbréngen, mee wou se och d'Personal ronderëm sech hunn, dat op si lauschtert a si leet, wann et noutwendeg ass. Vill vun hinnen hunn Angschtgefiller ausgedréckt, well se gemobbt ginn a sech einfach net ze hëllefe wëssen. Och heifir brauche mer Erzéier an Enseignanten, déi dat iwwerhaupt matkréien an och reagéieren.

En Deel vun deene Jonken huet gesot, dass et fir si immens wichteg ass, owes mat den Elteren iwwer hiren Dag schwätzen ze kënnen. Si hunn et och begréisst, dass an den ieweschte Klasse vun Zäit zu Zäit Externer bei si an de Lycée kommen sinn, fir mat hinnen iwwer verschidden Thematiken a Problematiken ze diskutéieren. A si hunn et bedauert, dass dëst net och op deene ganz ieweschte Klasse stattfënt.

Ech wëll op dëser Plaz och dem Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher seng Propos opgräifen, fir an de Schoule Vertrauenspersounen ze hunn, un déi Jonker sech kënnen wenden, wa se Suerge hunn - e sougenannten „child protection officer“.

A wat mer och nach brauchen nieft de Jugendhaiser, ass d'Méiglechkeet, an de Schoulen iwwert d'Schoulstonnen eraus kënnen betreit ze ginn. Zumindest an den éischte Klassen am Lycée.

Ech wëll awer op dëser Plaz och nach eng kéier op eis Interpellatioun agoen iwwert de Suicide. Weisou? Ma ganz einfach, well, laut dem neiste Rapport vun der Unicef, de Suicide an Europa déi zweetheefegst Doudesursaach ass bei deene

Jonken tëschent 15 an 19 Joer, no den Accidenter op der Strooss. Bei den 10- bis 14-Järege sinn et souguer 41 %. Dräi Jonker stierwe pro Dag an Europa, well se sech d'Liewen huelen.

Wéi mer déi Interpellatioun haten, hunn ech gefrot, dass mer eng seriö Ursaachefuerschung vun dësem Mal-être géife maachen. Well ouni d'Ursaachen ze kennen, mécht een eng Navigation à vue.

Wat ass bis elo geschitt? Wéi gesäit et mëttlerweil mat Therapieplazen aus? Gëtt et mëttlerweil eng Formatioun op der Uni an der Psychiatrie infantile? Gëtt et mëttlerweil eng Filière psychiatrique an der Urgence? Wéi gesäit et aus mam Congé social fir déi Leit, déi sech benevoll engagéieren, zum Beispill bei SOS Détresse? Wéi gesäit et aus mam Suivi?

Abee, mir waren eis heibanne quasi all eens, dass mer genau op deenen dote Plaze missten den Hiewel usetzen. Dat ass entre-temps ganz genee eelef Méint hier. Ech géif just gäre wëssen, wat d'Regierung do mëttlerweil konkret ënnerholl huet.

A wann ech elo nees un déi jonk Mënschen denken, deenen ech elo kierzlech begéint sinn an déi mech richteg traureg an nodenklech gemaach hu mat hiren Aussoen, hiren Ängschten, hire Suerge, da froen ech lech alleguer heibannen: Wat muss dann an Ären Ae passéieren, fir dass endlech eppes geschitt?

An deem Kontext muss ech dann och den Accès zur Psychotherapie uschwätzen. Mir wëssen, wéi wichteg et ass, de Jonken Accès zu professioneller Hëllef ze erméiglechen. Mir brauche genuch Psychotherapeuten, Psychiatere, Psychologen, déi deene jonke Mënschen, deenen et net gutt geet, zur Säit stinn, si beroden an och begleeten. Dësen Accès dierf net just fir déijéineg reservéiert sinn, déi sech et leeschte kënnen.

An ech si wierklech frou, dass de Minister Schneider kierzlech ugekënnegt huet, dass ab Januar de Remboursement vun der Psychotherapie soll Realitéit ginn. Wann een awer elo, e puer Deeg méi spët, dem Här Oberlé vun der CNS nogelauschtert huet, da wäert dat wuel net am Januar sinn. Et huet op alle Fall net esou geklongen. De Minister schéngt also voller guddem Wëllen ze sinn, mee wéi et schéngt ass d'CNS en Électron libre, dee grad mécht, wat him an de Krom passt.

(Interruption)

An duerfir géif ech de Minister bidden, seng Autoritéit a seng Positioun wierklech esou anzusetzen, dass d'CNS dee Blockage ännert.

■ **Plusieurs voix.**- Très bien!

■ **Mme Françoise Hetto-Gaasch (CSV).**- Da kann en nämlech och säi Versprieche anhalen, an zwar, dass all Mënsch, deen et brauch, Zougang zur Psychotherapie kréie kann.

■ **Plusieurs voix.**- Très bien!

■ **Mme Françoise Hetto-Gaasch (CSV).**- Wa mer d'Thematik vun der mentaler Gesondheet wëllen eescht huelen, da mussen mer eis och d'Moyene ginn, fir dat ze finanzéieren. Mir brauche Professioneller, déi a Krisensituatiounen intervenéieren, a mir brauchen der, fir duerno de Suivi ze maachen. Och hei ass d'Politik gefuerdert, fir dëse Beruff ze promovéieren a fir och am preventive Beräich massiv ze investéieren.

Ech kommen dann op déi sozial Medien ze schwätzen. D'Geforen, déi vun de soziale Medien ausginn, sinn net ze ënnerschätzen. Rezent war dozou e ganz interessant Bättrag op der Televisioun ze gesinn. E Bericht, deen een am Fong geholl richteg nodenklech gestëmmt huet. An ech mengen, dass mir eis alleguer als Erwuessener net ëmmer bewosst sinn, wéi vill eis Kanner a wéi vill eis Jugendlecher sech an där Welt do beweegen, sech do beaflosse loosser, ënner Drock sette loosser an zum Deel ganz, ganz schlëmm gemobbt ginn.

Dofir ass et wichteg, dass schonn am Fundamental op dës Geforen higewise gëtt an d'Kanner geléiert ginn, domadder richteg ëmzegoen a sech ze schützen.

Eng aner Gefor ass d'Surexpositioun. An ech schwätzen hei elo net nëmme vun där vun de Kanner, mee och vu villen Elteren, déi - an dat ass lech bestëmmt och schonn opgefall -, souguer wa se mat der Kutsch spadséiere ginn, vill op hiren Handy kucken an et verpassen, op hir Kanner anzugeen. Dat soen awer net ech, mee dat soe klinesch Psychologen, Kannerdokteren, neurologesch Wëssenschaftler, déi am „Figaro“ eng Hellewull un Artikel publizéiert hunn. Am Resümee: D'Kanner brauche reell Interaktiounen, fir hir kognitiv Capacitéiten ze entwéckelen, an net just Echangé mat engem Ecran an och net Elteren, déi ze vill un hirem Ecran pechen.

D'Jeanne Siaud, eng klinesch Psychologin, seet, dass Elteren als hyperconnectéiert anzestufe sinn, wa si dee Moment, deen eigentlech hire Kanner sollt gëllen, vun hirem Ecran gefesselt sinn. Fir d'Kanner deemno eng Illusioun vu Presenz, déi zu emotionaler Onsécherheet féiert, wat sech senger-säits nees negativ op hiert Léierverhalen auswierkt.